

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljave je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne
Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Vse leto velja . . . 10.— K
pol leta . . . 5.— " " " " " "
četrt leta . . . 2-50 " " " " " "
posamezna številka po 20 h.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,

če se tiska enkrat . . . 16 h
dvakrat . . . 14 " " " "
trikrat . . . 12 " " " "

za nadaljna uvrščenja od petit-vrste po 10 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto.
Priloge poleg poštnine 15 K.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Prihodnja številka „Učiteljskega Tovariša“ izide dne 26. julija 1918.

Razglas.

Po sklepu vodstva Zaveze avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva z dne 7. julija t. l. se vrši delegacijsko zborovanje dne 3. in 4. septembra 1918 v Ljubljani, in sicer dne 3. septembra seja upravnega odbora in posvetovanje v vseh petih oddelkih, dne 4. septembra pa delegacijsko zborovanje.

Vzpored priobčimo v eni prihodnjih številkih.

VODSTVO ZAVEZE.

Reforma učiteljšč.

Vlada je predložila državni zbornici načrt reforme »zakona o izobrazbi učiteljstva in učenem usposabljanju za splošne ljudske in meščanske šole«.

Dolžnost učiteljstva je, da zavzame svoje stališče o tem vprašanju in k temu načrtu. Okrajna učiteljska društva, deželne zveze, in končno delegacija »Zaveze« se ima nujno pečati s tem vprašanjem. Sestaviti moramo načrt bodoče, reformirane učiteljske izobrazbe, notranje sestave in uredbe istega in vnanje, t. j. zakonitih določb o tem. Zavzeti moramo svoje stališče tudi napram zakonskemu načrtu, ki ga je predložila vlada zbornici poslancev.

Dolžnost vseh onih tovarišev in tovarišic, ki so se že pečali s tem vprašanjem ali imajo podatke za isto, je, da podaje svoje referate pri okrajnih društvih ali pošlje snov šolsko-politiškemu odseku, ki določi glavnega referenta za delegacijo »Zaveze«, oziroma se sami prijavijo odseku kot take ter predložijo svoj referat. Posebni pozivi za to menda niso potrebni in je sodelovanje obsebi umevno!

Načrt zakona, ki ga je predložila vlada zbornici, govori samo o zgoraj navedenem delu celotnega državnega ljudskošolskega zakona, torej samo o enem delu celote. Načrta ne prinašamo še za danes, ker sodi specialna debata o njem vsekakor pred okrajna društva, zveze in delegacijo »Zaveze«, in po obravnavi in s popolno kritiko pred naše ljudske zastopnike in v javnost; ni tudi naš namen, da bi načrt zakona kritikovali podrobno.

Zavzeti hočemo samo svoje principielno stališče napram celotnemu predloženemu zakonu in s tem poseči le v glavno debato.

Reforma šolskih vprašanj se mora vedno izvajati v celoti, in se ne sme nikdar reformirati samo en del, brez ozira na drugo šolstvo. Vsa šolska vprašanja so en sistem, ki se razteza od ljudskega šolstva do najvišjega — vseučilišnega in mora biti vezan ves sistem v harmonično celoto. Najbolj pereče vprašanje pri reformi učiteljstva je danes prehod iz srednje šole v učiteljstvo, od enotne srednje šole, ki mora dati človeku temeljno, splošno izobrazbo, v strokovno šolo, ki mora biti zopet harmonično vezana in tako urejena, da omogočuje še vedno vstop do visokega strokovnega šolstva. Reševanje vprašanja reforme učiteljstva brez ozira na srednjo šolo, ki naj se preustroji tako, da bo izhodišče k vsemu strokovnemu šolstvu, je enostransko in nepopolno. Predloženi zakonski načrt je obravnavan kot nekaka celota, in sam sebi namen, ter je z razširjenjem učne dobe pri strokovnem šolstvu v pet letnikov izvršena reforma pri vrhu namesto pri koreni. Namesto da bi pridelali učni čas spodaj, pri splošni izobrazbi, na katero naj potem zidamo, pred vstopom v učiteljstvo, da bi postala predizobrazba enotna in s tem nadaljevanje sigurnejše, je bilo zopet pridelano pri vrhu, tako da ostaja zopet učiteljstvu naloga podajati šole splošno in temeljno izobrazbo, ki pripada pravzaprav srednji šoli. Statistično bi mogli dokazati, kako neenotna je predizobrazba učiteljskega naraščaja ob vstopu na učiteljstvo in iz tega izhajati posledice, kako kvarno je to za sestavo učnega načrta, vsega sistema in uspehov. Je pa še drugo zlo pri tem, to namreč, da je že mlademu človeku zgodaj zapечатena in odločena usoda za poklic, do katerega — ko pride do zavesti — morda nima veselja. V nasprotnem slučaju bi po enotni, višji in temeljiti splošni izobrazbi ovrgli ves sistem in bi lahko spreminili ves učni načrt učiteljstva; postal bi temeljito moderniziran, in učna doba lahko krajša brez škode za stroko, ker bi bil čas, ki se sedaj uporablja za splošno izobrazbo, izključno strokovni izobrazbi na razpolago. Izguba časa pri predizobrazbi bi bila nadomeščena s hitrejšim absolviranjem strokovne šole. Temeljitejša bi bila tudi strokovna izobrazba, ker bi preostalo mnogo časa samo strokovni in praktični izobrazbi. Lahko bi pa tudi izobrazbo zvišali na podlagi moderniziranega učnega načrta, da bi priklopili relativno obilgato moderne predmete, ki jih potrebuje učitelj tudi izven šole kot socialni član družbe, svojega naroda in svoje države ter mu omogočili s tem, da razvije svoje zmožnosti in vstopi po tem tudi lahko v visoke šole. Učiteljska izobrazba bi imela temeljiti

na principih svobode vede, ki ji mora biti prideljena svoboda vzgoje in mora imeti vse garancije narodne ravnopravnosti ali svobodo narodnosti.

Vsega tega dosedanja državna zakonodaja ne daje, in novi zakonski načrt tudi ne vsebuje ter je iz vseh navedenih ozirov konservativnejši od starega ter nesprijemljiv, ker pridejo pri obravnavi istega še drugi momenti v poštev.

S statistiko lahko dokažemo, da pada število moških učnih moči na ljudskih šolah; statistika jasno govori o protipostavitvi razmerju moških in ženskih učnih moči na posameznih zakonito moških določenih učnih mestih; statistika bi nam pokazala, koliko absolutov in absolventov učiteljstva se res posveti učiteljskemu stanu, koliko jih vstopi v druge poklice in koliko jih ostane doma. Jasno bi nam bila s tem predložena slika nazadovanja in propadanja stanu kot takega. Državi ni resno do povzdige stanu, to je že pokazala pri prvotnem zakonu, ker je prepustila vse breme šolstva in učnih moči občinam in deželam, medtem ko si je na drugi strani držala skoro povsod vrhovne pravice in oblast. Vzrok vsemu je, da ni jasnega določila, ki bi zagotovilo učiteljstvu zadostni gnotni položaj; pri finančnih vprašanjih je pač pustila država avtonomno pravico občinam in deželam, pustila jim je breme, namesto da bi jim dala pravice in vzela breme nase, kar bi bilo gotovo v prosep šolstva, in bi šolski zakoni ne naleteli na toliko nasprotstva pri ljudstvu, kakor so prav zaradi tega. Če bi si pravice delili narodi sami in bi breme nosila država, bi bile pravičnejše razdeljene pravice in breme in to ne samo z ozirom na ljudsko, temveč tudi na drugo šolstvo! Ves vzrok nazadovanja učiteljskega stanu ima izvir edinele v slabem, popolnoma neprimerem gnotnem položaju in upravičeno lahko trdimo danes, da se bliža zaradi zanemarjenosti od strani države to vprašanje že kritičnemu štadiju in ga bo kmalo štetilo že med socialna vprašanja, ker bo imelo to zle posledice na vzgojo in izobrazbo narodov. Kako naj se naraščaj posveča učiteljskemu stanu, ko mu pa celo stanovi razmeroma manjšo izobrazbo in manj odgovornega in napornega truda prinašajo boljši zaslužek, boljše eksistenco in boljše bodočnost. Zato je brezuspešno reševanje vprašanja dvigniti učiteljsko izobrazbo brez hkratne rešitve gnotnega vprašanja. Ta zakon je brez zakona o regulaciji plač nesmisel, ker sta obe vprašanji v neverjetno tesni zvezi. Toliko časa, dokler ni rešeno gnotno vprašanje učiteljstva, toliko časa ni misliti, da bi se narod iz poklica po-

svečal učiteljskemu stanu, in bi prihajal boljši material na učiteljstva. Vsak načrt reforme je zaman! To nam vlada indirektno prizna, ker le zaradi slabjšega materiala je primorana razširiti učno dobo na pet let, in ne da bi s tem reformirala kaj učni načrt. Navzlic petim letnikom bi ostala izobrazba ista, ker bo material vedno slabši, število učiteljstva bi pa celo s tem zakonom padlo, ker se podaljša učna doba in se pri drugih poklicih z manjšo izgubo časa pride prej in do boljšega krupa.

Gotovo je torej, da je ta zakonska predloga brez hkratnega zakonskega načrta o ureditvi učiteljskih plač — zgrešena; je pa še tretji tehten razlog proti temu zakonskemu načrtu.

Država si je prisvojila pravico ustanovljanja učiteljstva in si je pridržala tudi vrhovno pravico in oblast nad vsem šolstvom. Posebno si je pa pri učiteljstvih prisvojila privilegije in vpliv tudi na učni jezik. Krivična je bila država našemu narodu in upravičen je bil boj državnih poslancev (Cehov, Jugoslovancev, Poljakov in Italijanov) leta 1869. v državni zbornici, ki so pobijali ljudskošolski zakon z avtonomističnega stališča, posebno so nastopali proti § 6, ki ne daje pravzaprav nikakih pravih garancij narodnim manjšinam in zatiranim narodnostim, in so pobijali oddelke III., IV., V. ritoče se ravno učiteljske izobrazbe in pravnega razmerja učiteljstva. Krivice bi nam pokazala primerjalna statistika nemškega šolstva in njega napredka odtodaj, proti razvoju našega šolstva in otega prizadetih narodov. Dokaže nam pa tudi to potreba, s katero moramo graditi svoje narodno šolstvo ob mejah, ki ima obrambni značaj, in ono nemško šolstvo ob naših mejah, ki ima napadalni značaj, a ga močno podpira država. Boj proti germanizirajočemu državnemu centralizmu je popolnoma upravičen! Razvoj nemškega šolstva vseh tipov je v teh letih mnogo večji nego oni drugih narodov, to pa zato, ker je država povsod ščitila in protežirala nemške manjšine napram večinam, nasprotno pa pomagala zatirati drugonarodne manjšine v krajih nemških večin. Upravičeno zahtevamo, da se centralistični državi vzame vrhovno vodstvo iz rok in se isto izroči narodom samim, ker država je bila zaščitnica nemških raznarodujočih in imperialističnih stremeljenj! Vlade so izrabljale državno avtoriteto v prid nemškemu narodu. Kakor je bil šolski zakon oznanjevalec konfesionalne ravnopravnosti, tako ne daje nobenih garancij za narodno ravnopravnost, posebno pa v sedaj zopet predloženih oddelkih. Zato je udeležba pri obravnavi tega zakona brez temeljne prenosne absolutno nemogoča. Prvi pogoj za garantirano pravičnost in ravnopravnost je edino preosnova člena XIX. državnega osnovnega zakona, da se res vsem narodnostim v državi da avtonomija in ravnopravnost v vseh narodnih ozirih in na podlagi te šole, da se izdela zakone, ki nas vežejo vse in so res od države predloženi le v občo socialno korist vseh narodov.

Prvo je, da se preustroji Avstro-Ogrska država v federativno državo, da bodo narodi avtonomni in bodo sami gospodarji tudi nad svojim šolstvom. Edino to nam daje garancijo za našo svobodo! Temu načelu je pa posebno predloženi oddelek ljudskošolskega zakona nasproten!

To bodi naše principielno stališče. Do podrobne obravnave zakona in stališča pride v delegaciji »Zaveze!«

LISTEK.

V spomin

učitelju-poročniku Jankotu Muhi.

(† 11. sept. 1917.)

Grob zeva globok, globok in širok
sred mladih livad. —

Ah, koliko sanj pokopljejo vanj
in koliko nad! . . .

Bojna črta! Vidim te pred seboj v duhu. Solnce seva na zemljo in ona žari, razkreta nele od tvojih žarkov, marveč od divjega ognja topovskih moči.

Večkrat sem vas gledala, o gore razrite, in dozdevalo se mi je, da zrem v odprta žrela vulkanov, ki bruhaajo iz sebe smrt in pekel. Vehikanski stebri dima so

se dvigali iz vaših pobočij proti sinjemu nebu. Le za kratek hip je včasih ponehal šum — a nato zabesnel še siloviteje, še pogubonosneje. — In v dolnicah vaših so molčale vasice, molčali ljudje kot zakleti, topovdani v svojo žalostno usodo. Zadenela je v melkih večerih ubrana pesem čez poljane, sredi vasi je zaigrala krasna godba. — A ti zvoki nas niso navdajali z sladkostjo, marveč trgali so nam srca, da smo hoteli glasno plakati — a ni nam bilo mogoče.

Grobovi za vasjo so se širili. Dan za dnevom so se množili v nepreglednih vrstah.

In ko je bil prvi pokopan, so plakali, krčevito in neutešljivo starčki in dekleta. Pozneje smo se privadili temu in hodili brezbrizni mimo teh gomil. Umirali so — a na njih mesta so stopali drugi, krepki in silni.

Tako so se vrstili tedni, meseci, leta. Nekaterim je smrt prizanašala dolgo, dolgo. V groznih nočeh jih je poljubljala mimogrede rahlo in komaj slišno — a umorila jih ni. — Pustila jih je živeti.

Zakaj?

Zato, da so verovali, da so upali v življenje, bolj živo kot kedaj prej.

Dajala jim je pokušati svojo kupo težav, polagoma in vztrajno — a pustila jih je živeti, mučiti se, trpeti.

Do konca? Do zmag? Do ustajenja? — O, ne! Pokončala jih je bliskoma, ko si ji je zdelo dovolj. Pahnila jih je zavrtno v žrelo pogube.

Le težek vzdih, zamolkel klic — v ropotajočo noč — in ni bilo več junakov...

In lopate so kopale nove grobove in vanje so polagali strte nade ljubečih src, uničene sanje — o pravljičji življenja. —

Zorka.

Onim, ki se bavijo z vprašanjem šolske reforme, je neobhodno potrebno, da čitajo brošuro:

»O ŠOLSKI REFORMI.«

Spisal dr. Dragotin Lončar, c. kr. profesor. Naroča se v »Učiteljski tiskarni«. — Cena: 50 h — po pošti 60 h.

Ali smo res posvečeni poginu?

I.

Glavno glasilo nemške socialne demokracije na Dunaju »Arbeiter Zeitung« razpravlja že del čas o vprašanju, ali more živeti delavec z družino na Dunaju s tedensko plačo 110 K. Navaja n. pr. zgled: delavec z ženo in štirimi otroki potrebuje dnevno za eno usta — jedo namreč vsi v takozvani vojni kuhinji — 1 K 80 h ali tedensko znašajo njegovi stroški to-le:

vojna kuhinja šest ust	64.80 K
stanarina	12. — «
bolniška blagajna	2.50 «
skupaj	79.30 K

Tedensko mu tedaj še ostaja 30 K 70 h in s to vsoto naj krije še sledeče izdatke: vsakdanji zajutr in vsakdanjo večerjo kakor tudi še nedeljsko kosilo; dalje razsvetljavo, kurjavo, tramvajsko vožnjo, šolske potrebščine za otroke, časopise, društvene prispevke. Seveda popraviti in kupiti je tudi še treba kak par čevljev, obleko, perilo itd. In kako naj vse to pokrije s tedenskim zneskom 30 K? — V članku posebno poudarja doslovno navedeno to-le: Der Staat darf seine Arbeiter nicht in Verhältnissen leben lassen, die es verschulden, dass Hunderte graubärtiger Männer, die ihr Leben lang brave, ehrliche Familienväter gewesen sind, in ihrem Alter der Versuchung erliegen, sich an fremdem Eigentum zu vergreifen. — In ker je sedaj zaradi vzornega Seidlerjevega gospodarstva in zaradi neprilicne velikodušnosti naše zavezniice Nemčije nastala na Dunaju takozvana krušna nevarnost, ker so morali dosednji delež kruha za polovico zmanjšati — je »Arbeiter Zeitung« vsa v ognju in zahteva zdatnega povišja vseh delavskih plač. In ta zahteva je kategoristična! —

In mi? —

Kot najpopolnejši in najidealnejši zemljani lahko shajamo z onimi plačami, z onimi dohodki, ki smo jih imeli v mirnih časih pravijo, da je oni človek najpopolnejši, ki najmanj potrebuje. In po tem se menda ravna naša deželna in c. kr. oblast.

Vzemimo le Kranjsko za zgled.

Polovico kranjskega učiteljstva je danes v III. in II. plač. razredu in to smo oni učitelji, ki imamo s svojo družino, s svojimi otroki največ stroškov. Vzemimo tudi zgled očeta učitelja z ženo in štirimi otroki. Povprečna mesečna plača 140 do 165 K. In stroški? Kje hočemo pričeti? Vzemimo živ zgled: imam 2 otroke v Ljubljani v šolah, plačujem mesečno po 110 K in je 220 kron. poleg tega plačujem še posebej za svečavo, šolske potrebščine in drugo mesečno 8 do 10 K. Doma smo še štirji in tu plačujem sedaj v gotovini: stanovanje mesečno 10 K, zavarovalnino za se in otroke mesečno — 25 K — imam namreč zavarovane vse štiri otroke in sebe za življenje in smrt kot skrben oče.

Cena živil je pa tu sledeča: 1 kg fižola 12 K, 1 kg kaše 7 K, 1 kg krompirja 3 K — če ga sploh dobiš — 1 kg pšenične moke 16 do 18 K, 1 kg ješprenja 10 K, 1 kg masti 50 do 70 K, 1 jajce 1 K, 1 l mleka 1 K, 1 kg surovega masla 30 K, 1 kg mesa vsako soboto 10 K, 1 kg kuh. masla 40 K, 1 kg ajdove moke 12 K, 1 kg koruzne moke 5 K. — Ako pa hočeš dobiti pri trgovcu 1 kg cukra, in imajo ga nekateri še precej, plačaj 16 K. — 1 par čevljev z gumijevimi podplati 80 K, o obleki pa še ne govorimo — ker tu so sploh take cene, da je joj. — In sedaj naj pride najslavnejši računar in najizračuna, kako hočemo živeti s svojo sijajno plačo. — Resnično, da nam je dal naš deželni odbor trikratno dobavni prispevek okrog 1000 K, toda to je iz državnih prispevkov in kaj naj si nabavimo s to vsoto? V pokritje tega nabavne prispevka pa nismo za to dobili nikake vojne podpore niti za mesece januar do konca junija, to je ravno šest mesecev in teh šest mesecev je pela svojo vzvišeno pesem prekrasna plača 160 K. Resnično je udi, da nam je prišlo deželni odbor meseca maja z velikanskim zneskom 250 K tudi za 6 mesecev ali za mesec 41.66 K poviška, tedaj mesečno 160 + 44.66 K = 241.66 K. —

Aprovizacijo imamo pač tudi tu, a deluje tako izborna, da ne dobimo po dva, do tri mesece nič cukra, moke in sicer edino le koruzno — po 2½ kg na osebo — tudi mesečno.

Sedaj pa prihajajo naša slavna c. kr. oblastva od prve do zadnje inštanice in zahtevajo od tebe, da delaj pri vseh mogočih dobrotah podjetij, da darnaj za vse mogoče dobrodelne naprave, in slednjič ti še kak posebno »briljanten« nadzornik, ki pri nadzorovanju kar po % zračuna, koliko otrok zna, koliko ne. — In če ni uspeh tak, da jih zna vsaj 70 %, ti naprti disciplinarno preiskavo, dobiš v najmilejšem slučaju ukor, ki ti vsaj za tri leta pozre petletnico po 80 K — drugače te pa še predlaga v kazensko preiskavo. Seveda, mož ne premisli, da so vojne razmere in da ima mogoče tvoj razred 60 do 80 otrok.

In pri teh razmerah bodi še idealen? (V prihodnjih razmišljanjih se hoče ozirati tudi na druge krogovine.)

(Sledi še.)

* Sicer smešno, a resnično! Da nalogo, vpraša, kdo zna, prešeteje otroke, koliko se jih je oglasilo, in uspeh je tu. Op. poroč.

Osnujmo si lastno aprovizacijo!

Pomagaj si sam, in Bog ti pomaga.

Na občnem zboru »Slovenskega deželnega učiteljskega društva v Ljubljani« o vel. noči sem stavil predlog, da vložijo to društvo na c. kr. deželno vlado prošnjo, da naj le-ta sprejme tudi učiteljstvo v ravno kar se snujočo c. kr. drž. uradniško aprovizacijo. »Učit. Tov.« je prinesel v svoji 10. številki na tozadevno vlogo »dež. učiteljskega društva« negativni odgovor c. kr. vlade, s kategoričnim »ne«, niste c. kr. uradniki.

Tedaj so nas tudi tu vrgli na cesto!

Na razpotju smo! C. kr. vlada nas neče priznati enakovrednim svojim uslužbencem, dežela nam tudi noče podeliti tistih udobnosti, kakor jih uživajo deželni uradniki, pomagajmo si pa sami. —

Tok časa zahteva čim trdnjše zaslonbe in opore drug na drugega. In sedaj čas je pač že neštokrat pokazal, da je ravno v osamosvojitvi spas ne le posameznih narodov, temveč tudi posameznih človeških stanov. V tem oziru so nam začrtali prav jasno pot nekake take osamosvojitve baš delavci v svoji premogočni socialno demokratiški stranki, kjer so se postavili v vseh življenjskih zahtevah na lastne noge. Ta, do skrajnosti izvedena lastna organizacija, jim daje ravno v sedanjem težkem boju za življenjski obstanek dovolj garancije, da lahko in prav uspešno prenašajo vso mizerijo vsakdanjega preživljanja.

Vsak večji obrat, vsaka tovarna ima svojo lastno aprovizacijo, ki se po dosedanjih skušnjah dobro rentira.

Niče ne more zanikati, da si ne skuša slovensko učiteljstvo, organizirano v »Zavezi«, osamosvojiti in da si svojega gospodarskega programa ne želi spopolnjevati do skrajnosti. In kar moramo s ponosom poudarjati, naši gospodarski načrti nam prav dobro in srečno vspevajo. Pač najboljši dokaz, da imajo zdravo in realno podlago.

Na zadnjem delegacijskem zborovanju v veliki noči je bil sprejet tudi širši gospodarski program, ki naj še bolj poglobi in raztegne naš gospodarski program. In mislim, da lahko kot nekako prvo točko tega novega programa postavimo zahtevo po osnovi lastne aprovizacije, ki naj nam pomaga vsaj deloma iz te nepopisne beračije, iz tega neznosnega, počasnega umiranja.

Naša aprovizacija imej svoj glavni sedež v Ljubljani, a podružnice si osnuj v vseh večjih mestih, kakor v Trstu, Gorici, Celju, Mariboru itd. Le te podružnice bi dobivale iz glavne aprovizacije za svoje člane neobhodno potrebne zaloge, oziroma bi nakupovale po dotičnih deželah živila za centralo, ki jih v tej ali oni deželi ni dobiti. — Umevno, da bi centrala, oziroma posamezna podružnica ne mogla dobiti posameznikom pripadajoča živila, temveč le — tem bi morali iti na roke posamezni okrajni, v to pooblaščenim zaupniki, ki bi dobivali mesečno za tisti okraj namenjena živila. Seveda, posamezniki bi morali iskati njim namenjeni delež sami pri dotičnih okrajnih zaupnikih.

Aprovizacija bi slonela finančno na deležih a podjetje naj početkoma denarno podpre naša, tako lepo se razvijajoča hranilnica. —

Mogoče, da mi bo kdo tu ugovarjal, da je pri takem podjetju treba izvežbanih tr-

* Ljubljansko učiteljstvo je ustanovilo aprovizacijski odbor, ki sestoji iz 20 članov. V tem odboru so združeni zastopniki Zaveze, Slovske zveze, nemškega Landeslehrervereina in v pokojene učiteljstva. S pohvalo moramo priznati, da je odbor jako marljiv in da je dosegel že marsikaj v korist ljubljanskega učiteljstva.

govskih moči itd. Ne tajim, da ne, a pomislimo, da preskrbimo ravno tu lahko enemu ali drugemu tovarišu, ki ga je žalostno poglavje demociatstva ali pa po nedolžnem dobljenega »p. v.« vrglo na cesto — vsakdanji kruh. In koliko učiteljskih hčera, ki so dovršile trgovsko šolo, bi ravno tu lahko dobile svojo službo. —

Grem še dalje! — Ta ali oni mi bo ugovarjal, da bo ta posel trajal le ob času vojne. — Nikakor ne! Iz te začasne aprovizacije naj se ustanovi pozneje učiteljsko konsumno društvo, ki naj vzame v svojo oskrb vse ono učiteljstvo, ki je sedaj organizirano v naši »Zavezi«. In to, na najširši podlagi osnovano konsumno društvo nas osamosvoji v marsikaterem oziru, nam prinese mnog preostani vinar kot podporo k naši organizaciji in slednjič dobi ta ali oni preganjani tovariš lahko varno zavetje. Povdarjam pa, da si mislim to aprovizacijo edino le osnovano pod okriljem naše »Zaveze«.

Tovariši, razmišljajte zadevo in poročajte!

Iv. Šega.

Perspektiva mladih.

(Konec.)

Javnost. — Šola. — Narodnost. — Slovanstvo. — Jugoslovanstvo. — Samozobrazba. — Gospodarstvo. — Prosveta in kultura. — Politika. — Izvenstrankarstvo. — Socialno vprašanje. — Demokratizem. — Svetovno naziranje. — Sokolska ideja. — Stan in organizacije. — Vzajemnost in solidarnost.

DEMOKRATIZEM.

Socialno vprašanje je teorija našega ideala bodoče družbe in svetovnega nazora; demokratizem je praksa in geslo, po katerem naj se izvaja, to je: Praktično jedro in temelji vsemu našemu delu in stremljenju bodi demokratizem, naše demokratsko naziranje in prepričanje!

Demokratizem mora uničiti vse privilegije, ki temelje samo na tradicijah in zgodovinskem pravu, ter ima zasnovati novo družbo, ki bo osnovana na temelju osebnih zmognosti. Demokratizem mora odpreti svetovni trg za vse, poedincem in vsem narodom, da se bodo smeli in mogli udeleževati na svetovnem trgu svobodno vsi, napredujoč in upoštevajoč po zmognostih, ne pa, da bodo deležni bodočnosti samo privilegirani poedinci in privilegirani narodi. Oblast v politiki izroča demokratizem vsemu narodu ter negira vsekakršne predprave posameznikov, stanov in narodov, ki niso pridobljene in ohranjene z delom in individualnimi zmognostmi.

Individualizem, ki temelji na kapitalizmu in varstvo njegove svobode se mora umakniti socializmu, ki bazira na upoštevanju individualnosti le na temelju dela in osebnih zmognosti; privilegirana aristokracija mora oddati svojo nadvlado demokratizmu, da pridejo pri soodločevanju na vladi vsi v poštev in zahteva, da postane aristokracija ravnopravna z drugimi člani družbe.

Demokratizem je rodil boj proti nadvladi, izkoriščanju in zatiranju; odpravlja nadvlado narodov in avtonomijo. Demokratizem se bojuje za občo socialno pravo, in ker je boj za nadvlado med narodi le tekmovalje med kapitalisti, je boj za avtonomijo in proti izkoriščanju tudi boj proti kapitalizmu in hkrati boj za občo socialno pravo. Demokratizem postavlja temelje nacionalni avtonomiji in postavlja pravilo pouka v materinščini proti umetni zasnovani premoči in raznarodovanju. Demokratizem zahteva odpravo vladajočih slojev in odpravo vladajočih narodov.

Sa no zgodovinskega prava demokratizem ne priznava, ker se drži razvojnega načela: * nič ni stalnega, vse se razvija in je dobro le toliko časa, dokler se ne prezivi, potem je novo dobro toliko časa, da v razvoju ne propade.

Dosedanja družba se mora razbiti, ker je krivična načelom demokratizma. — Bodočnost mora biti zasnovana na ravnopravnosti vseh članov družbe in ravnopravnosti in sporazumu narodov.

Dejstvo torej, da so ravno takozvani »nižji« sloji najbolj potrebni pomoči, da je socialni duh, ki preveva naša srca, ravno njim v korist in da nam je mogoče govoriti o napredku naroda le tedaj, če so napredovali vsi sloji; da je narod v resnici izobražen šele tedaj, ako so izobraženi vsi sloji tega naroda; to spoznanje je temelj demokratizma. Razredni boj je potreba dobojevati!

In narodu, ljudstvu, vsem zatiranim in zapostavljenim s' ojem pomagati in od pomoči — saj sodi učiteljstvo samo tudi med nje! — ni le naloga učiteljstva, temveč je tudi sveta dolžnost vse naše inteligence!

Princip demokratizma se kaže v tem, da se ne odtušuje zatiranim slojem, temveč mora odsevat v tem, da se duševno in gnotno dvigne, vse zatirane in zapostavljene in družbo izenači v duševnem in moralnem oziru. Zato je poniževalno delitev po stopnjevalnih kastah popolnoma zavreči, saj smo vsi ljudje in vsi potrebni člani družbe.

Demokratizem zahteva, da noben del naroda ne živi od miloščine; ne vršimo socialnega dela, kakor bi delili in izkazovali milosti, temveč utrdimo v ljudeh vero, da jim dajemo le njihovih pravic, ki jim jih je družba dolžna dati.

Wilson pravi, ko govori za pravice ljudstva: »Nočem živeti na račun ljudi, milosti, humanitete. Nočem, da bi vlada za mene skrbel naravnost ali po svojih organih. Hočem samo, da odločuje pravo in pravičnost. Dajte mi pravo in pravičnost, in jaz vzamem skrb za sebe na sebe samega. — Nočem živeti pod nobenim Gospodom, pa naj bi bil ta še tako blagohoten. Rajši bi gladoval kot svobodni mož, nego da bi bil krmiljen po razpoloženju drugih. Pravičnosti hočemo, ne pa naklonjenosti in prizanesljivosti in pomoči iz usmiljenja. — Blagohotnost ni nikoli razvila niti človeka niti naroda! Vsi veliki načrti socialnega dvigovanja so osnovani na pravičnosti, ne pa blagohotnosti.«

Z demokratiziranjem je napovedan boj vsakemu nasilju, privilegijem in tiraniji, proti katerim se bojujemo, to je boj proti vplivu, ki ga imajo na zakonodajo in vso javno upravo organizacije, ki ne predstavljajo ljudstva.

Vlada je odgovorna za vsa svoja dela ljudstvu in ima pravico opravljati svoje posle samo toliko časa, dokler ima zaupanje ljudstva; demokratski princip zahteva odpravo vseh tajnih pogodb, ki se tičejo javnih vprašanj ter odpravo tajnosti v upravi. Wilson pravi o tem, primerno nam: »Naša politika se očisti, ko si ustanovimo odgovorno vodstvo. Doslej nas vodijo neodgovorne osebe, ki stojijo izven zakonodajstva, osebe, ki so politični streji. . . . Zastopam mnenje, da napram ljudstvu ne sme imeti nobena vlada nobene tajnosti in da je dolžnost vsakega javnega uradnika, kadarkoli ima priliko, svojim sodržavljanom podrobno razložiti, kaj se godi notri, v njegovi pisarnji.«

Prvo se ima pa princip demokratizma izvajati pri nas samih, v naši organizaciji, ako ga hočemo uveljaviti in izvesti drugje. Podlaga naši organizaciji naj bo naš stanovski demokratizem. V organizaciji smo vsi enaki in ni razlike med učiteljem in učiteljico, nadučiteljem in pomožnim učiteljem, oboje uživata iste pravice; ne starost, ne služba, niti spol nas ne loči in predpostavljaj v organizaciji. Demokratski princip organizacije se zrcali v tem, da se dajo vsi sklepi in vse postopanje vodstva vsem na znanje in da se pri načelnih vprašanjih da svoboda in priliko besede vsem, da vsakdo po svojem mišljenju in prepričanju izrazi svoje mnenje in se da priliko vsakomur za sodelovanje. Vodstvu se prepusti začasno tajnost le pri taktičnih vprašanjih tam, kjer jo lahko tehtno utemelji in opraviči. Oblika demokratizma in njega vlada je težja od absolutistične, ker je odgovornost večja! V demokratski organizaciji je vsem članom zagotovljen dostop do vseh mest, in tudi pri delu zunaj nje, če so se izkazali za to sposobne; vsa podjetja, bodisi gospodarska ali kakova druga, so vsem dostopna in imajo služiti v občo stanovsko korist.

Zdemokratiziranjem stanovskih gospodarskih podjetij je najti primerne oblike, da postanejo last vsakega organiziranega stanu, ter da ima soudeležbo mnenja in vpliv do njih vsakdo potom okrog organizacij.

Na ta način, da pristopijo te kot delničarji in te dajejo direktive in iniciative na posamezna gosp. podjetja potom gospodarskega odseka v centralni stanovski organizaciji (centralizacija gospodarskih podjetij) direktno pa imajo vpliv na upravo, da njih zastopniki volijo odbornike posameznih gosp. podjetij. Vsako novo stanovsko gospodarsko podjetje se ima zasnovati in ustanoviti na taki združni pod-